

Broedvogel Monitoring Project Oelemars 2011

Ligging en biotoop

In het voorjaar van 2006, 2007, 2008 en 2011 is er door mij een broedvogelonderzoek (BMP-A) uitgevoerd in een gebied van 133 ha rondom de Oelemars-Zandbergen in de gemeente Losser.

Het gebied ligt in atlasblok 29-52 voornamelijk in kilometerhok 43 aan de oostkant van Losser tegen de rijksgrens. Aan de noordkant van de Ravenhorsterweg bevindt zich het gebied van de Zandbergen, een ijstijdrelict met stuifzanden die als oeverwallen langs de Dinkel gesitueerd zijn. Dit stuifzandgebied is grotendeels bedekt met gemengd bos met Eik, Grove den en Jeneverbes met een schrale onderbegroeiing. Het gebied is een uitloopegebied voor de bewoners van Losser en het wordt veel belopen door trimmers, hondenuitlaters en ruiters. Ook is hier een clubhuis voor een scoutingvereniging, een trimbaan en een uitzichttoren. In het hart van de Zandbergen is een afgesneden meander van de Dinkel, die nog wel in verbinding staat met de hoofdstroom. Deze meander omsluit een drassig weiland en heeft zeer steile oevers.

is het onderzoeksgebied omkaderd.

Ten zuiden van de Ravenhorsterweg ligt zandafgraving de Oelemars. Deze afgraving is nog volop in bedrijf. De zandzuiger is een deel van het jaar in actie en dagelijks zijn er zandtransporten vanaf het zanddepot. De activiteiten zijn vanaf 1983 langzaam maar zeker westwaarts verplaatst en daarom was het mogelijk dat de gemeente Losser in samenwerking met VWG Losser de oostoever al op natuurlijke wijze kon inrichten. De oevers zijn beplant met dicht struweel en Eiken. Op de rand van water en land bevinden zich riet- en lisdoddencomplexen. De zandafgraving is niet toegankelijk, maar een goed overzicht is er vanuit de observatiehut, de vlonder of de uitkijktoren. Er is een betonnen oeverwaluwand in de zuidoosthoek van de zandafgraving.

Zuidelijk en westelijk van de afgraving ligt een zeer open gebied met maïs- en grasland. Langs de rijksgrens is een lange houtwal. De bebouwing bestaat uit twee boerderijen, een woonhuis en twee gebouwen van een scouting- en een klootschuttersvereniging.

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied is 133 ha. Daarvan bestaat ongeveer 32 ha uit bos, 22 ha uit open water en 79 ha uit akkers en grasland. Op de kaart

Methode

Het onderzoek is in 2011 tussen 15 februari en 6 juli uitgevoerd volgens de uitgebreide territoriumkartering, zoals omschreven in de Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek (*van Dijk en Boele, 2011*). Dit is een landelijk gestandaardiseerd onderzoek. Hierbij wordt niet naar nesten gezocht, maar worden de territoria op basis van het aantal waarnemingen, de tijd van het jaar en zang en gedrag van de vogels, in kaart gebracht. De veldkaarten worden omgezet in soortkaarten en met behulp van de handleiding worden geldige waarnemingen omgezet in territoria. Er zijn 10 volledige rondes gelopen met steeds een verschillend startpunt, bestaande uit drie avondbezoeken, zes vroege ochtendbezoeken, waarbij bij zonsopgang werd begonnen en een laat ochtendbezoek. Ook is gebruik gemaakt van aanvullende waarnemingen buiten de reguliere tellingen o.a. tijdens het trekken op Telpost Oelemars.

De gegevens zijn aan SOVON (Vogelonderzoek Nederland) overgedragen en zullen worden opgenomen in het landelijke bestand.

Resultaten

Na de inventarisatie is de balans opgemaakt en konden 82 broedvogelsoorten op de lijst worden bijgeschreven. Van deze 82 soorten staan er 13 op de Rode Lijst van de Nederlandse Broedvogels (*uitgave 2004*). Zowel het totale aantal soorten als het aantal soorten van de Rode Lijst is opmerkelijk hoog, zeker als het gerelateerd

wordt aan de oppervlakte van 133 ha. Menig Twents natuurreservaat haalt deze aantallen niet, maar de veelheid aan verschillende biotooptypen vormt de verklaring hiervoor.

In de volgende tabel staan alle soorten met het aantal territoria vermeld met daarbij ter vergelijking het aantal territoria in 2006, 2007 en 2008.

Soort	2006	2007	2008	2011	Soort	2006	2007	2008	2011
Fuut	3	2	5	6	Heggenmus	9	10	10	6
Knobbelzwaan	0	0	0	1	Roodborst	34	35	36	21
Grauwe Gans	0	0	1	2	Zwarte Roodstaart	2	1	0	1
Soepgans	0	0	0	3	Gekraagde Roodstaart	4	6	5	4
Brandgans	3	2	2	4	Roodborsttapuit	0	0	1	1
KolgansxBrandgans	0	1	0	0	Merel	23	26	35	22
Nijlgans	2	1	2	1	Zanglijster	7	4	6	7
Wilde Eend	10	13	6	5	Grote Lijster	2	3	2	2
Soepeend	1	2	1	3	Kleine Karekiet	4	7	10	7
Krakeend	1	1	1	0	Spotvogel*	0	0	1	0
Slobeend*	0	0	1	0	Bosrietzanger	1	6	1	4
Kuifeend	1	3	2	1	Braamsluiper	1	0	0	0
Wespendief	0	1	1	1	Grasmus	8	9	13	12
Sperwer	1	1	1	1	Fluiter	0	0	0	1
Buizerd	1	1	1	1	Tuinfluiter	8	9	4	8
Torenavalk	0	1	3	1	Zwartkop	32	22	23	40
Boomvalk*	0	1	1	0	Tijftjaf	18	20	26	42
Fazant	3	4	2	3	Fitis	23	21	20	28
Patrijs*	2	3	2	1	Goudhaan	3	6	3	2
Waterhoen	3	1	2	0	Vuurgoudhaan	1	0	0	0
Meerkoet	4	6	6	3	Bonte Vliegenvanger	4	4	9	9
Scholekster	1	1	1	1	Grauwe Vliegenvanger*	0	3	4	1
Kleine Plevier	2	1	2	2	Staartmees	4	4	2	3
Kievit	10	9	10	13	Glanskop	5	7	5	5
Houtsnip	1	0	0	0	Matkop*	4	3	4	2
Wulp	1	1	1	2	Kuifmees	8	8	7	5
Tureluur*	1	0	0	0	Zwarte Mees	4	4	3	1
Holenduif	2	4	3	2	Pimpelmees	18	19	16	12
Houtduif	25	33	25	28	Koolmees	30	36	30	27
Turkse Tortel	1	0	0	0	Boomklever	11	8	6	8
Koekoek*	1	1	1	1	Boomkruiper	10	11	8	8
Bosuil	0	2	2	1	Wielewaal*	1	0	0	1
Ransuil*	1	1	1	0	Gaai	6	3	4	7
Steenuil*	1	1	1	1	Ekster	1	3	1	1
Ijsvogel	1	1	2	1	Kauw	1	2	1	1
Groene Specht*	2	2	2	1	Zwarte Kraai	2	6	2	3
Zwarte Specht	1	1	2	1	Spreeuw	3	4	1	1
Kleine Bonte Specht	1	3	1	1	Huismus*	1	2	1	4
Grote Bonte Specht	6	6	6	7	Ringmus*	7	6	4	2
Veldleeuwerik*	3	1	3	1	Vink	33	32	35	42
Boerenzwaluw*	4	4	1	3	Groenling	2	2	0	1
Huiswaluw*	1	2	6	9	Putter	0	0	0	2
Oeverwaluw	117	70	156	144	Kneu*	2	1	2	1
Boompieper	2	2	1	0	Goudvink	2	2	2	1
Witte Kwikstaart	5	6	7	6	Appelvink	2	0	0	1
Gele Kwikstaart*	1	2	1	4	Geelgors	7	8	7	10
Grote Gele Kwikstaart	0	0	1	0	Rietgors	1	2	0	1
Winterkoning	20	29	24	9	Aantal territoria	595	592	650	643

*Overzicht broedvogels BMP-plot Oelemars, Losser
De Rode lijstsoorten staan in de tabel met een * aangegeven.*

Het aantal territoria bedroeg 643. De gemiddelde dichtheid was 483 terr. per 100 ha. Landelijk schaarse broedvogelsoorten zijn Brandgans, Kleine Plevier, Steenuil en IJsvogel. Minder algemene soorten waren Wespandief, Sperwer, Buizerd, Torenvalk, Patrijs, Wulp, Groene en Zwarte Specht, Kleine Bonte Specht, Oeverzwaluw, Huiszwaluw, Roodborsttapuit, Fluiters, Appelvink en Geelgors.

Bijzonderheden

De Brandganzen en Nijlganzen hebben zich tot ver in het broedseizoen in het gebied opgehouden, maar zijn hier dit jaar niet tot broeden gekomen. De Grauwe Gans was met twee paar in het gebied vertegenwoordigd. Een paar had zes jongen. Van de Torenvalk kon voedseltransport worden waargenomen en een paartje Wespandief vertoonde zich enkele keren boven en ook in de Zandbergen, waarbij ook vlinderbalts is waargenomen.

De Kleine Plevier broedt jaarlijks op de Oelemars. Hier is perfect biotoop in de vorm van mineraal zand ruimschoots voorhanden. Van deze soort broeden in Twente hooguit 20 paren. De IJsvogel broedt al jaren in de Zandbergen, maar komt vaak visjes halen op de Oelemars. De talrijkste broedvogel was de Oeverzwaluw met 144 bewoonde nesten, waarvan 25 in de betonnen wand en 119 in het zanddepot. Jaarlijks is dit de grootste kolonie van de Oeverzwaluw in Twente.

De negen huiszwaluwpaartjes zaten boven de ingangen van twee schuren en de Boerenzwaluwen daarbinnen. Enkele vogelsoorten zijn net niet vaak genoeg gezien om ze op de lijst te kunnen zetten. Dat waren Krakeend, Slobeend, Tureluur en Waterhoen. Nieuwkomers dit jaar waren Knobbelzwaan, Soepgans, Fluiters en Putter. Helaas waren dit jaar de volgende soorten na jarenlange aanwezigheid verdwenen: Boomvalk, Ransuil en Boompieper.

De invloed van drie strenge winters op rij heeft zich geuit in een duidelijke vermindering van enkele soorten zoals Winterkoning, Heggenmus en Roodborst. Opmerkelijk is de geweldige toename van Zwartkop, Tjiftjaf en Vink.

Mijn dank gaat uit naar de firma Temmink voor de vergunning tot betreding van de zandafgraving en naar de familie Ter Linde voor betreding van hun erf voor het tellen van de zwaluwnesten.

Ben Hulsebos